

1 Inledning

A wide river flows through a forested landscape under a dramatic, cloudy sky. The water reflects the sky and the surrounding trees. The sky is filled with large, dark, textured clouds, with some lighter patches where the sun is breaking through. The river is calm, with gentle ripples on its surface. The forest on both banks is dense and green, with some trees appearing as dark silhouettes against the sky. The overall mood is serene and natural.

1.1 Bakgrund

Älvkarleby kommun växer och med det även behovet att planera för bostäder, verksamheter och skydd av exempelvis natur- och kulturvärden. För att säkerställa en långsiktig och hållbar utveckling för kommunens mark- och vattenanvändning har en ny översiktsplan tagits fram.

I Älvkarleby kommun finns en storslagen miljö med myllrande växt- och djurliv, hagmarker, älven, bruksmiljöer, kust, hav och skog. Inom kommunens gränser kan fem huvudsakliga landskapstyper urskiljas; Dalälven, skogen, Uppsalaåsen, kusten och odlingslandskapet. Trakten har historiskt varit lämpad för blandbruk – fiske i kombination med jord- och skogsbruk och har en lång tradition som brukssamhälle. Kommunens naturvärden är höga och uppemot hälften av dess yta är av riksintresse för naturvård, friluftsliv, kulturmiljövärden eller som Natura 2000-områden. Även Uppsalaåsen har ett högt naturvärde med en unik möjlighet till god dricksvattenförsörjning idag och i framtiden - en styrka för Älvkarleby lokalt och regionalt. Det råder brist på bostäder i hela Uppsala län. Kraven från staten på kommunerna att ha en långsiktig planering för bostadsbyggandet har ökat i takt med bristen på bostäder.

Den tidigare översiktsplanen för Älvkarleby var från 2009. En aktualitetsprövning gjordes under slutet av 2016 och kommunstyrelsen beslutade då att den då gällande översiktsplanen skulle revideras inom nuvarande mandatperiod. Några av de huvudsakliga anledningarna till att översiktsplanen måste revideras är följande:

- Ny kunskap om klimatförändringar har tillkommit, t ex om höjda havsvattennivåer, översvämningsrisker och ökad temperatur.
- Långsiktigt säkerställa dricksvattenförsörjningen.
- Uppdatera förhållandet till farligt gods och de nya bullerreglerna.
- Nya delmål för miljö kvalitetsmålen har formulerats sedan översiktsplanen antogs 2009.
- I översiktsplanen ta in tillägg till översiktsplanen som exempelvis bilaga för grönplan och LIS-områden.
- Tydliggöra hur kommunen säkerställer riksintressen.

I och med att revideringarna är så pass omfattande tas det istället fram en ny översiktsplan. Den nya översiktsplanen har ett upplägg som är övergripande och strategisk med planförslaget i fokus. Detta för att stödja långsiktighet, hålla översiktsplanen aktuell och använda som underlag för beslut. Därefter följer konsekvenser, genomförande och förutsättningar. Den nya översiktsplanen är digital och ger större möjlighet till enkel och kontinuerlig uppdatering.

1.2 Läsanvisning

Översiktsplanen är indelad i sex delar och i det inledande kapitlet finns ett avsnitt med bakgrunden till varför en ny översiktsplan tas fram. Kapitlet innehåller även en beskrivning av vad en översiktsplan är, hur processen går till samt en tidplan. Det finns även avsnitt som beskriver regionala och mellankommunala frågor samt vilka utmaningar kommunen står inför.

Kapitel 2 innehåller planförslaget och inleds med globala, nationella, regionala mål samt mål och målbilder för översiktsplanen. Därefter följer utvecklingsstrategi och förslag till mark- och vattenanvändning. Kapitel 3 redovisar riksintressen och säkerställande av dessa och kapitel 4 redovisar miljö kvalitetsnormer för luft, vatten och buller. Kapitel 5 beskriver genomförandet av översiktsplanen samt dess konsekvenser. I kapitel 6 redogörs för de förutsättningar som råder inom kommunen. Därefter följer källor som använts för översiktsplanen. Som bilagor finns konsekvensbeskrivning med miljökonsekvensbeskrivning för översiktsplanen och en samrådsredogörelse som behandlar synpunkter och kommunens svar på synpunkterna. Slutligen finns också redogörelser för tidigare genomförda dialoger.

1.3 Vad är en översiktsplan?

Enligt plan- och bygglagen ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan. Översiktsplanen beskriver hur kommunen avser att främja en långsiktigt god utveckling avseende bebyggelse, mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen är inte bindande, men anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen.

Med en aktuell översiktsplan finns ett verktyg för att kunna sätta enskilda beslut i ett större perspektiv för att gynna utvecklingen på lång sikt. Översiktsplanen är kommunens avsiktsförklaring om hur den fysiska miljön bör utvecklas och ett viktigt politiskt styrdokument. Den ska vägleda kommunens beslut exempelvis vid detaljplanering, planbesked, bygglov och tillståndsansökningar. För allmänheten ger översiktsplanen information om kommunens utvecklingsplaner och vilka områden som anses särskilt viktiga att bevara.

Enligt plan- och bygglagen ska planen redovisa grunddragen i den avsedda mark- och vattenanvändningen, hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras samt vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen. Kommunen ska visa hur redovisade riksintressen tillgodoses och hur gällande miljö kvalitetsnormer för luft och vatten och riktvärden för buller uppnås. Syftet är att främja en god hushållning ur en ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt. Av planen ska också framgå hur kommunen tänker ta hänsyn till nationella och regionala planer av betydelse för en hållbar utveckling.

Översiktsplanen ska även redovisa de områden i strandnära lägen som kommunen anser är lämpliga för landsbygdsutveckling (så kallade LIS-områden). I dessa områden kan dispens från strandskyddet ges, särskilt om en byggnad eller verksamhet bidrar till utveckling av landsbygden. Redovisningen i översiktsplanen ska vara vägledande för prövning av dispenser vid upphävandet av strandskyddet.

Förutom de obligatoriska delarna har kommunen även möjlighet att utforma översiktsplanens innehåll. Områden som är av särskilt intresse för berörd kommun kan hanteras mer ingående. Översiktsplanen ska vara begriplig och överskådlig. Konsekvenserna av planen ska kunna utläsas och det ska tydligt framgå vad som är underlag och vad som är kommunens ställningstaganden.

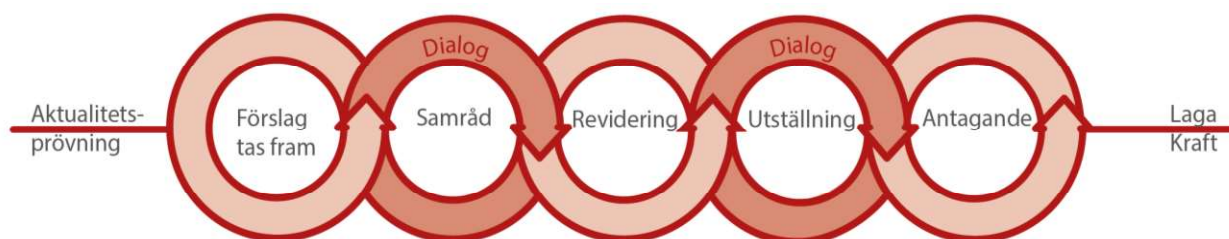
1.4 Process och tidplan

Översiktsplanering är en kontinuerlig process. Planen måste vara aktuell för att fungera som stöd och vägledning vid kommunens och andra myndigheters beslut om detaljplaner, bygglov och olika tillstånd. Minst en gång varje mandatperiod ska kommunen därför ta ställning till dess aktualitet. Älvkarleby kommuns gällande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige i september 2009.

Länsstyrelsen har gjort en samlad bedömning att Älvkarleby kommuns översiktsplan behövde revideras inom ett flertal områden för att anses vara aktuell. Till följd av detta beslutade kommunstyrelsen 2016-12-08 att översiktsplanen skulle revideras inom nuvarande mandatperiod. Arbetet med översiktsplanen påbörjades under våren 2017 med bland annat workshops med politiker och tjänstemän, dialog med kommuninvånare under Fallens dag och skoldialoger.

Förslaget till ny översiktsplan samt en miljökonsekvensbeskrivning har under sommaren 2018 varit ute på samråd. Syftet med samrådet var att förbättra underlaget samt ge möjlighet till insyn och påverkan. Synpunkterna har sedan sammanställts och bemötts i en samrådsredogörelse där de ändringar som gjorts har redovisats. Översiktsplanen och miljökonsekvensbeskrivningen har nu reviderats och ställs därför ut.

Utställningen innebär nu ytterligare en möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. De synpunkter som kommer in under utställningen sammanställs i ett utlåtande där också ändringar redovisats. Om förslaget därefter inte väsentligt ändras kan kommunfullmäktige anta det.

1.5 Regionala och mellankommunala frågor

Älvkarleby är en mindre kommun både geografiskt och befolkningsmässigt. Behovet och värdet av samverkan och interaktion med omvärlden är stort. Många invånare arbetar på andra orter, samtidigt som företag och arbetsplatser inom kommunen hittar sin kompetens utanför kommunen.

Närheten till Gävle påverkar framför allt pendlings- och flyttmönster, handel och kommunikationer. Banden till Gävle är starka samtidigt som relationerna till Uppsala och Stockholm stärks med utbyggd tågtrafik. Hamnen i Skutskär och riksväg 76 är viktig för regionens utveckling.

Kommunens fyra stationsnära orter Skutskär, Älvkarleby, Älvkarleö och Marma är viktiga ur regionalt perspektiv för att bidra till ett gemensamt näringsliv och en gemensam

bostadsmarknad. Det finns även särskilda områden som kan vara viktiga att utveckla och stärka vad gäller hållbar besöksnäring genom matupplevelser, kultur- och naturturism.

Kommunens plats i landet, med sin befintliga infrastruktur, utgör en bra grund för en blomstrande turism och besöksnäring. I Älvkarleby kommun kan du paddla bland sångsvanar och tranor, i ett av Sveriges fem biosfärsområden. Här finns ett varierat fiskeområde där de flesta kan hitta sin nisch. Älvkarlebys vatten är rikt på lax, öring och gös. Här kan du ta en promenad i Billuddens naturreservat, bland klapperstensstränder och havtornssnår. Om du känner för en längre vandring finns Upplandsleden, som sträcker sig genom hela kommunen. Du kan också besöka kommunen på flera sätt. Bland annat med cykel, båt, bil eller tåg.

Samspelet mellan regionens olika delar behöver utvecklas, särskilt mellan landsbygd, stationsorter, tätorter och städer. Älvkarleby kommun har en väldigt attraktiv landsbygd. Ett väl fungerade samspel mellan tätort och landsbygd är viktigt för att kommunen ska uppnå sin fulla potential som ett regionalt- som globalt konkurrensmedel för etableringar.

Samverkan sker idag med närliggande kommuner bland annat genom gemensamma förbund eller bolag som till exempel Gästrikre Räddningstjänst, Gästrikre Återvinnare och Gästrikre Vatten.

Genom Gästrikre Vatten samverkar Älvkarleby kommun med Gävle, Hofors, Ockelbo och Östhammars kommuner vad gäller drift och utveckling av de allmänna VA-anläggningarna.

En utökad mellankommunal samverkan om dricksvatten är planerad mellan Älvkarleby och Gävle. Samverkan ska vara till nytta både för de som har kommunalt VA idag och skapa förutsättningar för tillväxt och utveckling i båda kommunerna och regionalt.

Sedan 2013 har möjligheten för en ny gemensam vattenproduktion utretts i en outnyttjad del av Uppsalaåsen i Älvkarleby kommun med syftet att säkerställa tillräcklig mängd vatten av god kvalitet. Det outnyttjade åsavsnittet är av regionalt intresse för dricksvattenförsörjning då tillgången på vatten är stor och då området lämpar sig väl för konstgjord grundvattenbildning genom infiltration av älvvatten från Dalälven. Under 2018 beslutade kommunfullmäktige i båda kommunerna om att anlägga en ny vattentäkt och bygga ett nytt vattenverk för att långsiktigt säkra vattenleverans och ge möjlighet till tillväxt i regionen. I samband med etablering av ledningar mm ska möjlighet till samordning med annan infrastruktur skapas, till exempel fjärrvärme och gång- och cykelväg.

Den nya anläggningen kommer att vara en del av vattenförsörjningen i både Älvkarleby och Gävle. Eftersom en gemensam systemlösning har valts till detta elimineras behovet av enskilda och stora investeringar för både Älvkarleby Vatten och Gävle Vatten.

Älvkarleby kommun har deltagit i ett KOMPIS-projekt tillsammans med kustkommunerna i Gävleborg och Uppsala, från Söderhamn i norr till Östhammar i söder. I KOMPIS-projektet har en regional farled från Härnösand i norr till Hallstavik i söder och inre farleder kartlagts. De farleder som har tagits med har kommunerna ansett vara särskilt viktiga som länkar till den regionala farleden, men är också viktiga ur ett lokalt perspektiv. De inre farlederna leder till befintliga målpunkter eller målpunkter som kan utvecklas för båtliv och besöksnäring. Kommunen samarbetar även genom förvaltning av vattenområdet inom Dalälvens vattenråd med mera.

Region Uppsala, och de medverkande kommunerna har tagit fram en regional utvecklingsstrategi (RUS) som ska möjliggöra en långsiktigt hållbar regional samverkan. Den regionala utvecklingsstrategin är inte en regional fysisk plan utan bör istället ses som ett verktyg för att stärka regionen. I kapitel 2 under regionala mål beskrivs den regionala utvecklingsstrategin närmare.

2016 hade Uppsala län 360 000 invånare. Enligt RUS förväntas befolkningen inom regionen öka med mellan 123 000 och 173 000 ytterligare fram till år 2050. Den större befolkningsökningen förväntas ske inom kommunhuvudorterna. Under samma period behöver de negativa växthuseffekterna minska. Den regionala utvecklingsstrategin förtydligar vikten med att säkra tillgången till kollektivtrafik samt att förbättra tillgängligheten till väsentliga knut- och målpunkter i ett led för att uppnå detta. Stationsnära orter och utvecklingen inom stationsnära lägen blir därmed en väsentlig del i Älvkarlebys översiktsplan.

För regionen som helhet är samarbetet ABCX-stråket (Ostkuststråket) som i Älvkarleby kommun representeras av E4, riksväg 76, väg 291 och Ostkustbanan väsentligt. Här ingår kommuner såsom Uppsala, Tierp, Älvkarleby, Gävle och Sandviken. Investeringar i transportsystemet ökar tillgängligheten till arbetsplatser. På så sätt kan åtgärder i länstransportplanen bidra till förutsättningar för ökat bostadsbyggande.

I den regionala utvecklingsstrategin anges att en god bebyggd miljö ska ske genom att den fysiska planeringen ska säkerställa att natur, yt- och grundvatten, produktiv jord- och skogsbruksmark värnas och lägger grund för hög vattenkvalitet och utvecklade ekosystemtjänster. Alla invånare bör i största möjliga mån ha tillgång till naturområden samt trygga och välplanerade bostadsområden som främjar möten, rekreation och goda levnadsvanor.

1.6 Utmaningar och möjligheter

Älvkarleby står inför flera utmaningar och möjligheter i ett regionalt och kommunalt perspektiv. Inför arbetet med att ta fram ett förslag till översiktsplan har workshop hållits med politiker och tjänstemän i Älvkarleby kommun samt dialog hållits med invånare. Några av de utmaningar som identifierades var bland annat att Älvkarleby kommun har en ojämn demografi med många äldre. Detta tillsammans med att folk flyttar till närliggande städer leder till att kommunen har ett litet befolkningsunderlag och en låg skattekraft. Ytterligare utmaningar rörande befolkningen är en bristande integration, en låg utbildningsnivå och stor arbetslöshet i vissa grupper. Det är svåra uppgifter att ta sig an då kommunen är relativt liten och har begränsade resurser.

Under dialogen lyftes vikten av att utnyttja styrkorna i kommunens geografiska läge med närheten till Gävle och Uppsala och att minska de negativa effekterna. För att lyckas med detta måste man arbeta med kommunens och orternas identitet och struktur. Bland annat genom att utveckla bostadsutbudet, turismen och näringslivet samt att tillskapa mötesplatser för ungdomar. Det är även viktigt att arbeta med att förstärka kopplingarna mellan orterna inom kommunen samt till Gävle och Uppsala. Genom att arbeta med att förstärka kopplingarna kan man utveckla en gemensam arbetsmarknadsregion och ge möjlighet till högre utbildning inom regionen. De negativa effekterna med urbanisering minskar om det finns goda möjligheter att pendla samt om det finns goda möjligheter att bo och verka inom

kommunen. Det finns en stark attraktionskraft i att bo och verka i en unik natur- och kulturmiljö med möjlighet till ett rikt friluftsliv.

Ovanstående utmaningar och möjligheter utgör sedan en viktig utgångspunkt och för inriktningen på översiktsplanen.